

Соціальний захист населення

Галузевий е-дайджест проекту «Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні» (ПУЛЬС)

Липень 2016

Дайджест присвячено соціальному захисту дітей

«Якщо люди говорять погане про твоїх дітей – це значить, вони говорять погане про тебе»

В. Сухомлинський

Новини

Аналітик АМУ взяв участь в обговоренні «Роль та місце Служби у справах дітей в умовах децентралізації влади»

7 липня у Києві аналітик Центру аналізу та розробки законодавства Асоціації міст України Миколою Назар взяв участь у семінарі «Роль та місце Служби у справах дітей в умовах децентралізації влади», організований Міністерством соціальної політики України з керівниками служб у справах дітей.

У семінарі також взяли участь Уповноважений Президента України з прав дитини Кулеба Микола та представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності Філіпішина Оксана.

На семінарі розглядалися питання, що стосуються особливостей забезпечення прав дітей в умовах децентралізації влади та деінституціалізації виховання дітей. Зокрема, експерт АМУ відзначив необхідність врахування фінансової та кадрової спроможності об'єднаних територіальних громад при передачі їм функції служб у справах дітей.

За підсумками обговорення учасники досягли порозуміння у тому, що питання передачі функцій на місця, зокрема, щодо опіки, піклування та усиновлення, потребують глибшого вивчення та узгодження із територіальними громадами.

В Україні активно впроваджується патронатне виховання

З 10 по 16 липня 2016 року досвідчені спеціалісти-тренери, які працюють з кандидатами у прийомні батьки, батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу, а також з сім'ями в складних життєвих обставинах підвищували свою професійну компетентність щодо розвитку послуги патронату над

дитиною в Україні. Навчання проводилось Міжнародною благодійною організацією «Партнерство «Кожній дитині» на замовлення Міністерства соціальної політики України та за фінансової підтримки Всесвітнього дитячого фонду (Швеція).

У зв'язку з прийняттям Закону України № 936-VII від 26.01.2016р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» з 2016 року має створитися мережа патронатних вихователів. Ця модель надання послуги протягом 2009-2016 р.р. була відпрацьована МБО «Партнерство «Кожній дитині» в Київській області та м.Києві, Умані. Завдяки спеціально розробленій програмі підготовки кандидатів у патронатні вихователі майбутні тренери готувалися до виконання своїх професійних обов'язків.

Вперше в Україні почалась комплексна підготовка національних тренерів, які будуть здійснювати відбір та навчання кандидатів у патронатні вихователі.

Серед 82-х анкет учасників на конкурсній основі відібрано 20 майбутніх національних тренерів із 14 регіонів України.

Саме ці тренери пройшли конкурсний відбір, співбесіди та були запрошені на 7-денний тренінг для проходження I етапу. Серед важливих критеріїв відбору - досвід роботи в якості тренера; приналежність до території, яка планує запроваджувати послугу патронату; досвід роботи в соціальній сфері; вища освіта.

Під час I етапу підготовки тренери розглянули суть надання послуги патронату над дитиною, ознайомилися зі змінами національного законодавства, структурою та змістом програми підготовки та опрацювали тренінгові модулі програми. Наступними етапами підготовки заплановано відпрацювання тренерських навичок, супервізійні зустрічі, майстер-класи.

Протягом серпня – вересня 2016 року в регіонах розпочнуться інформаційні кампанії щодо пошуку кандидатів у патронатні вихователі, сформується групи і розпочнеться їх підготовка. Нагадаємо, що відповідно до Сімейного Кодексу України патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин. Нарівні із опікою та піклуванням, прийомною сім'єю та дитячим будинком сімейного типу патронат є лише тимчасовою формою влаштування дитини, термін перебування якої не може перевищувати у такій сім'ї 6 місяців. Передбачається, що оплата послуг патронатного вихователя та виплата соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя з 2019 року здійснюватиметься за рахунок коштів місцевих бюджетів. На сьогодні і до 2018 року передбачається здійснювати видатки за рахунок коштів державного бюджету. Асоціація міст України підтримує ідею підвищення соціальної захищеності дітей, водночас виникає суттєве застереження щодо фінансування патронату із місцевих бюджетів. У 2014 році уряд зменшив фінансування фахівців із соціальної роботи, тим самим знищивши, ними ж створений у 2012 році інститут соцпрацівників (12 000 фахівців почали працювати у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді). Виникає підозра, що при скасуванні державного фінансування мережа патронатних вихователів, яка так активно починає свій «старт», може безслідно зникнути, а реформа захлеснеться.

// Електронний доступ : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=191379&cat_id=107177)

Уповноважений Президента України з прав дитини М. Кулеба: паліативна допомога дітям – це крок до цивілізованого суспільства.

Сьогодні проводиться активна кампанія з підготовки деінституціалізація інтернатних установ, зокрема дитячих будинків-інтернатів системи соціального захисту населення. У контексті цього виникає питання щодо розвитку системи паліативної допомоги.

М. Кулеба зазначив, що питання розвитку системи надання паліативної допомоги дітям є надзвичайно актуальним. За його словами, паліативна допомога дітям – це крок до цивілізованого суспільства.

«Задля розвитку системи надання паліативної допомоги дітям в Україні, сьогодні вкрай важливо провести глибокі наукові дослідження щодо нозологічних, соціальних, психологічних та інших особливостей паліативного стану дітей, внести в обов'язковому порядку відповідні зміни у медичні стандарти і протоколи, виробити єдиний підхід, з рахуванням думки батьків, благодійних та громадських організацій, щодо розробки та затвердження типових моделей

закладів паліативної допомоги для дітей», — зазначив М. Кулеба.

За даними Уповноваженого, в Україні протягом 2015 року понад 30 тисяч дітей потребували паліативної допомоги.

Він також додав, що в процесі деінституціалізації інтернатних закладів існуючі інтернати повинні стати центрами реабілітації та надання паліативної допомоги дітям.

«В процесі деінституціалізації інтернатних закладів, який зараз розпочинається в Україні, я бачу перспективи розвитку надання паліативної допомоги дітям через поступову зміну ідеології існуючих інтернатних закладів, що опікуються важкохворими дітьми, які в перспективі мають бути реформовані із закладів інтернатного типу на потужні центри реабілітації та надання паліативної допомоги дітям», — сказав М. Кулеба

(За інформацією агентства УНІАН// Електронний доступ : <http://www.unn.com.ua/uk/news/1591371-dityachi-internati-v-protsesi-reformuvannya-mayut-stati-tsentrarmi-paliativnoyi-dopomogi-m-kuleba>)

Новини міжнародного досвіду

Перехід від інституційних установ виховання дітей до сімейних у Великобританії

На відміну від України, інституційні заклади у Великій Британії останнім часом перестали бути популярними, тому їм на зміну прийшла фостерна сім'я та усиновлення. «Foster» у перекладі з англійської означає – «виховувати» (чужу дитину); передавати дитину на виховання; сприяти розвитку, заохочувати».

Фостерна сім'я розглядається як прийомна сім'я, в якій на сьогодні утримується до 80% всіх дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у Великобританії. Вивчення та аналіз досвіду цієї країни щодо виховання дітей даної категорії у фостерних сім'ях, дає підстави зазначити, що фостерні сім'ї є дієвим та ефективним інститутом піклування і розвитку дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей, які опинились у складних життєвих обставинах. Детально розглянувши правові міжнародні документи, можна стверджувати, що види фостерної опіки варіюються і є різними у кожній країні в залежності від ситуації і, навіть, віри сповідання. Але загальноприйняті світові норми зберігаються відповідно до Конвенції ООН про права дитини. Зокрема, у Великій Британії існує багато агенцій, які надають послуги фостерінгу. В основу їх роботи покладено загальні положення Акту про дітей (1989 р.) та ряду проектів, затверджених ЮНЕСКО. Ці агенції пропонують різні види фостерної опіки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, займаються пошуком для них нових сімей, а для майбутніх прийомних батьків – дітей. Британські вчені намагаються досконало вивчити діяльність цих агенцій, фостерних сімей, дослідити типи фостерної опіки для забезпечення вдалого і цілком мотивованого влаштування дитини, яка опинилась у складних життєвих обставинах.

Діти потрапляють у сімейні форми виховання через різні причини. Іноді це відбувається через короточасної хвороби батьків чи тимчасові проблеми в родині, які потребують вилучення дитини з сім'ї. Деякі з дітей піддавалися насильству в сім'ї, вживали алкоголь або наркотики. Фостерне виховання пропонує цим дітям безпечну і турботливу родину в той час коли вони не можуть жити у своїй власній, що дає можливість фахівцям працювати з батьком та матір'ю дитини для допомоги вирішення проблем.

Є багато різних видів фостерного виховання залежно від потреб дитини. Деякі діти у фостерній сім'ї залишаються тільки протягом декількох днів, в той час як інші можуть пробути у ній все дитинство.

Екстренне – прийняття дитини в будь-який час дня чи ночі на декілька днів. Наприклад, коли батько чи мати потрапляють до лікарні і дитині нема з ким залишитись.

Короткострокове – прийняття дитини в будь-який час дня чи ночі на декілька місяців. Цей вид застосовується коли дитина не може повернутись до своєї рідної сім'ї через загрозу їй життю чи здоров'ю.

Довгострокове – прийняття дитини на довгостроковий термін де вона може відчувати себе в безпеці, часто зберігаючи при цьому контакт з юіологічною родиною.

Постійне – прийняття дитини на будь-який термін аж до досягненню нею 18-річного віку (ана-

лог української прийомної сім'ї).

Загальний догляд (денний) – прийняття дитини на короткостроковий термін від декількох годин на день, до декількох днів на місяць.

Чи приймають дитину на день, чи на годину, чи на місяць, фостерна сім'я забезпечує кожній дитині необхідний догляд та турботу. Бути фостерними вихователями нелегко, але ця робота може відіграти надзвичайно важливу роль у житті дітей.

(За інформацією [htcehce The Fostering Network](https://www.thefosteringnetwork.org.uk/advice-information/all-about-fostering/what-fostering) // Електронний доступ : <https://www.thefosteringnetwork.org.uk/advice-information/all-about-fostering/what-fostering>)

Законодавство

Прийнято:

12 липня 2016 року Верховною Радою України в першому читанні було прийнято проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо наставництва над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Проектом Закону передбачається введення такої норми у законодавство як наставництво над дітьми – добровільна безоплатна діяльність наставника з надання дитині-сироті, дитині, позбавленій батьківського піклування, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, індивідуальної підтримки та допомоги у підготовці до самостійного життя.

На сьогодні в Україні проживає 72 731 тисячі дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Майже 7 000 дітей цієї категорії проживають в інтернатних закладах різних типів. Більшість із них з різних причин (вік, стан здоров'я) практично не мають шансів бути усиновленими чи влаштованими в інші форми сімейного виховання. Проживання в інтернатному закладі не сприяє таким дітям у підготовці їх до подальшого самостійного життя, визначення та розвитку здібностей дитини, реалізації її інтересів у професійному самовизначенні, формування у дитини практичних навичок, спрямованих на адаптацію її до самостійного життя (зокрема щодо вирішення побутових питань, розпорядження власним майном та коштами, отримання освітніх, соціальних, медичних, адміністративних та інших послуг).

Як наслідок, діти виростають непередготовленими до життя поза межами закладу і виходять у доросле життя, не маючи необхідних соціальних вмінь і навичок. Часто випускники інтернатних закладів ведуть асоціальний спосіб життя (злочинність, проституція, наркоманія, алкоголізм, бродяжництво тощо).

Щоб допомогти таким дітям необхідно впроваджувати сучасні методи підготовки їх до самостійного життя (з урахуванням їх вікових особливостей, соціальної ситуації розвитку та, в цілому, потреб і інтересів кожної дитини тощо) із широким залученням до цієї роботи представників громадянського суспільства.

Одним з таких методів, який практикується у багатьох країнах світу є – наставництво. Асоціація міст України **підтримує ідею підвищення соціальної захищеності дітей, зокрема шляхом введення наставництва**. Вважаємо, що впровадження цієї діяльності є ще одним з етапів реформування сфери захисту дітей та розвитку громадянського суспільства як одного із рушіїв реформування сфери соціального захисту населення загалом.